

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

**Студентський науковий гурток «Клуб юних
теоретиків»**

**Студентський науковий гурток «Дискусійний
клуб «De jure!»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

16 листопада 2023 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVI
Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / Укладачка:
Віра Качур. К., 2023. 234 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**

Занько Вікторія

студентка 2 курсу юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України (м. Київ)

Відповідальність за перевищення меж необхідної оборони*

Розглядаючи питання про кваліфікацію дій щодо відсутності чи наявності стану необхідної оборони, перевищення її меж, суди зауважують, що у «кожному конкретному випадку, враховуючи конкретні обставини справи, слід здійснити порівняльний аналіз та оцінити наявність чи відсутність акту суспільно небезпечного посягання й акту захисту, встановити їх співвідношення, відповідність чи невідповідність захисту небезпечності посягання» [1].

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України Світлана Ковальова

При кваліфікації перевищення меж необхідної оборони слід встановити, що особа, яка обороняється, перебуваючи в стані необхідної оборони, порушила вимоги щодо її співрозмірності, а саме довести, що:

а) заподіяно тяжку шкоду (смерть або тяжкі тілесні ушкодження);

б) ця шкода явно не відповідає небезпечності посягання і обстановці захисту;

в) ця шкода спричинена умисно (ч. 3 ст. 36 КК) [4].

Також, можна вирізнити два види ексцесу оборони. Перший вид такого ексцесу (перевищення меж допустимої шкоди) наявний там, де під час захисту від посягання відносно невеликої суспільної небезпечності (наприклад, у разі припинення порушень громадського порядку, непокори або опору представникові влади й інших подібних посягань) особа, яка захищалася, умисно заподіює тому, хто посягає, смерть або завдає йому тяжких тілесних ушкоджень. У цьому разі заподіяна тому, хто посягає, тяжка шкода явно не відповідає небезпечності посягання.

Другий вид ексцесу (перевищення меж достатньої шкоди) передбачає, що особа, яка захищається, усвідомлюючи свою очевидну перевагу над особою, яка посягає, умисно, без необхідності позбавляє її життя або завдає тяжких тілесних ушкоджень, тобто заподіює тяжку шкоду, явно більшу, ніж вона достатня в сприятливій обстановці захисту, що склалася для того, хто захищається. Верховний Суд України вважає за необхідне з'ясовувати, чи мав той, хто захищався, реальну можливість ефективно відвернути посягання іншими засобами, із заподіянням меншої шкоди [3, с. 115].

Згідно із законом, ексцес оборони можливий там, де заподіяна тому, хто посягає, тяжка шкода (смерть або тяжкі тілесні ушкодження) явно не відповідала або небезпечності посягання, або обстановці захисту. Явність такої невідповідності означає, що заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди повинно перебувати в очевидній, різкій невідповідності або з небезпекою вчиненого посягання, або з обстановкою захисту, що склалася для того, хто захищається. Водночас особа, яка захищається, повинна усвідомлювати явну невідповідність тяжкої шкоди, яку вона заподіює тому, хто посягає. Вирішальним тут є суб'єктивне ставлення особи, яка захищається, до заподіяної шкоди. Звідси також впливає, що про перевищення меж необхідної оборони може йтися лише за наявності умислу [2, с. 150]

Водночас слід пам'ятати, що в окремих випадках особа, що обороняється, не може об'єктивно оцінити небезпечність посягання внаслідок сильного душевного хвилювання. Так, відповідно до ч. 4 ст. 36 КК особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту.

Кваліфікація перевищення меж необхідної оборони здійснюється за ст. 118 або ст. 124 КК.

Водночас доцільно звернути увагу, що відповідно до ч. 5 ст. 36 КК не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло

чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає [4].

Отже, перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність за спеціальними кримінально-правовими нормами. Умисне вбивство в разі перевищення меж необхідної оборони кваліфікують за ст. 118 КК України, а умисне тяжке тілесне ушкодження за таких самих обставин – за ст. 124 КК України.

Література

1. Вирок Ярмолинецького районного суду Хмельницької області від від 27 липня 2016 р. Справа № 672/1668/15-к. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/59267095> (дата звернення: 03.11.2023).
2. Кримінальне право України: Загальна та особлива частини: навч. посіб. Т. О. Гончар, Є. Л. Стрельцов. Харків : Одіссей, 2016. 240 с
3. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник М.І. Бажанов , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В. Я. Тація. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 496 с
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131